ӘДЕБИЕТ

6

К. Ісләмжанұлы, Б. Әрінова,
Р. Баттал, Е. Арын

ӘДЕБИЕТ

Жалпы білім беретін мектептің
6-сыныбына арналған оқулық

6

Қазақстан Республикасының
Білім және ғылым министрлігі ұсынған

4-басылымы, өңделген

Алматы «Атамұра» 2015

ӘОЖ 373.167.1
КБЖ 83.3 (5 Қаз) я 72
Ә 22

Шартты белгілер:

– тапсырма
– шығармашылық тапсырма
– өзіндік ізденіс
– жазба жұмыстар
– ойлан, тап
– сөздікпен жұмыс
– тыңда

Ә22 **Әдебиет:** Жалпы білім беретін мектептің 6-сыныбына арналған оқулық/К. Ісләмжанұлы, Б. Әрінова, Р. Баттал, Е. Арын. 4-бас., өңд. – Алматы: Атамұра, 2015. – 272 бет.

ISBN 978-601-306-138-2

ӘОЖ 373.167.1
КБЖ 83.3 (5 Қаз) я 72

ISBN 978-601-306-138-2

© Ісләмжанұлы К., Әрінова Б., Баттал Р., Арын Е., 2015
© «Атамұра», 2015

АСЫЛ СӨЗ

Балалар!

Сендер сыныптан сыныпқа аттаған сайын сөз өнерінің тылсым сырына терең бойлап келесіңдер. Әдебиет оқулығы – бұл орайда сендерге бағыт-бағдар сілтеп, кеңесші болатын көшбасшы пән. Байқап отырғандарыңдай, жыл сайын сендерге ұсынылатын шығармалардың ауқымы да ұлғайып, түр-сипаты да күрделеніп келеді. Сонымен бірге сендер оқулық мәліметтерімен ғана шектеліп қалмай, өздеріңе ұнаған шығармаларды іздеп жүріп құмарта оқып жүрген де боларсыңдар. Көркем әдебиетпен шынайы достасқан адам өзіне ақылшы серік тапқандай, бар ынты-шынтысымен кітапқа беріледі. Ол бейне бір сиқырлап алғандай жаныңды баурап, өзіне тарта береді. Оның әсер-қуаты шексіз де шалқар...

Өлең оқыған кезде сендер ерекше елітіп, көркем де көрікті әлемге енесіңдер, ақынның жүрек лүпілімен бірге толқып, дәл бір өз көкейлеріңдегі сыр шертіліп жатқандай әсерленесіңдер; жақсыға сүйініп, жаманға күйінесіңдер; сөзбен салынған суретке көзбен көргендей тәнті боласыңдар; ақынның арман-мұңы ел мұратымен ұласып, қиялдарыңа қанат бітіреді. Көкіректеріңде өздерің оқып түйсінген ғажайып әлем пайда болады. Одан алатын әсер-қуатты қарапайым тілмен жеткізудің өзі қиын.

Ал небір қызғылықты, шытырман, тарихи оқиғаларға құрылған әңгіме, повесть, романдарды оқығандағы әсерлерің ше? Бар дүниені ұмытып, сол оқиғалардың ішінде жүргендей етене араласып кетпейсіңдер ме? Өздеріңмен ой-пікірі, жан дүниесі, іс-әрекеті үйлесетін сырлас достар табасыңдар, олардың жақсылықтарына қуанып, ағаттықтарына қапаланасыңдар. Сол сияқты жағымсыз бейнелермен де жүздесіп, олардың әрбір әрекетіне іштей күрес ашасыңдар. Жақсылық пен жамандықтың мәңгілік қақтығысына құрылған тіршіліктің жанды суреттерінен тұратын көркем әдебиет бар күрделі болмысымен сендерді бірде күлдіріп, бірде мұңайта отырып, өмірді өнер арқылы тануға баулиды.

МАЗМҰНЫ

АСЫЛ СӨЗ 3

ХАЛЫҚ АУЫЗ ӘДЕБИЕТІ ҮЛГІЛЕРІ

Батырлар жыры 6

Қобыланды батыр 8

Алпамыс батыр 21

Әсірелеу. Шендестіру 46

ХІХ ҒАСЫР ӘДЕБИЕТІ ҮЛГІЛЕРІ

Дулат Бабатайұлы 47

О, Ақтан жас, Ақтан жас 47

Риторикалық сұраулы сөйлем 49

Сүйінбай Аронұлы 49

Жақсы мен жаман адамның қасиеттері 49

Абай Құнанбаев 52

Шоқпардай кекілі бар, қамыс құлақ 52

Құлақтан кіріп, бойды алар 55

Әсемпаз болма әрнеге 56

Отыз бірінші сөз 57

Өлең туралы 57

ХХ ҒАСЫР ӘДЕБИЕТІ

Шәкәрім Құдайбердіұлы 59

Адамдық борышың 59

Сұлтанмахмұт Торайғыров 61

Шығамын тірі болсам, адам болып 61

Мен – қазақ 62

Ақындық тұлға немесе лирикалық қаһарман туралы 63

Ахмет Байтұрсынұлы 64

Қара бұлт 64

Анама хат 65

Мағжан Жұмабаев 67

Қазақ тілі 67

Мен кім? 68

Сәбит Дөнентаев 69

Бозторғай 69

Ой 72

Заман кімдікі? 72

Сәкен Сейфуллин 73

Далада 73

Бейімбет Майлин 76

Түйебай 76

Ілияс Жансүгіров 81

Анам тілі 82

Домбыра 83

Дамыту 84

Мұхтар Әуезов 85

Біржан сал Абай ауылында 85

Типтік образ 101

Ғабит Мүсірепов 101

Автобиографиялық әңгіме 102

Әбу Сәрсенбаев 105

Туған жер 105

Сен құрметте оны, қарағым! 106

Лирика туралы 107

Бауыржан Момышұлы 108

Жауынгердің тұлғасы 108

Сансызбай Сарғасқаев 116

Тәмпіш қара 116

Мұзафар Әлімбай 124

Ана тілім ғажап деп айта аламын 124

Бердібек Соқпақбаев 125

Менің атым Қожа 126

Хикаят туралы 147

Мұқағали Мақатаев 147

Қайырлы түн 148

Қара өлең 149

Елім барда 150

Анау – аспан, мынау – бақ 150

Шерхан Мұртаза 151
Тұтқын бала.. 152
Абдул-Хамид Мархабаев 173
Ғарыштағы қымыз 173
Сайын Мұратбеков 180
Қылау 181
Әбіш Кекілбай.. 194
Шыңырау 195
Мұхтар Мағауин.. 204
Бір атаның балалары 205
Дулат Исабеков.. 221
Ата үміті 221

ӘЛЕМ ӘДЕБИЕТІ
Манас.. 246
Джек Лондон 259
Мексика ұлы.. 259

Оқу басылымы

Ісләмжанұлы Кенжехан
Әрінова Бақыт Айтуқызы
Баттал Роза Мұхамеджанқызы
Арын Ержан Омарұлы

ӘДЕБИЕТ

Жалпы білім беретін мектептің
6-сыныбына арналған оқулық

4-басылымы, өңделген

Редакторы *А. Хасенова*
Көркемдеуші редакторы *Н. Тлеумбеков*
Техникалық редакторы *Ү. Рысалиева*
Корректоры *Ә. Кенжалина*
Компьютерде беттеген *Д. Развинавичюс*